

Att rädda socialförsäkringarna genom att fylla ut inkomstsvackor med pensionsmedel vid exempelvis a-kassa och sjukpenning skulle inte fungera. Redan förtida uttag i 60-årsåldern sänker den framtida pensionen kraftigt.

Vid uttag tidigare i livet blir det ännu värre; det finns ingen gratislunch. Räddningen måste komma genom rörligare arbetsmarknad och kompetensutveckling, skriver Margit Gennser (m), som tidigare utrett pensionssystemet.

”Låna” av pensionen blir alldeles för dyrt

Rädda socialförsäkringen genom att låna av pensionen, föreslår Robert Gidehag, Skattebetalarna, och Bijan Fahimi, Svenskt Näringsliv.

”Individen kan /redan i dag/ välja att gå i pension mellan 63 och 67 år” skriver de. ”Varför denna valfrihet endast i slutet av yrkeslivet?”

Statlig pension kan tas ut från 61 år. Någon lagfäst övre gräns för pensionering och rätten att tjäna in pension finns inte.

Vid tidigt uttag reduceras den årliga pensionen kraftigt. Pension vid 61 års ålder blir cirka 13 procent mindre per år för all framtid. En pension på 128 000 (10 700 kronor/månad) minskas till 111 360 (9 280 kronor/månad), om den tas ut vid 61 och inte 65 år.

”Pensionslån” redan i 40-årsåldern skulle bli ännu dyrare.

När ATP infördes 1960 fick egna företagare rätt att stå utanför systemet. Dessa så kallade undantagspensionärer fick inte sälja pensioner under existensminimum! Beräkningen av eventuella pensionstillskott gjordes på en fiktiv pension; undantagspensionären behandlades som om han hade ATP.

För garantipensionen (utfyllnad till låg inkomst- och premiepension) gäller liknande regler.

Garantipensionen ska nämligen alltid beräknas som om inkomstpensionen lyfts när pensionstagaren fyllt 65 år. Det är logiskt. Garantipensionen ska inte kompensera ett förtida uttag.

Ökad medellivslängd minskar dessutom de årliga framtida pensionerna. Den som är född 1990 bör pensioneras först vid 67 års ålder, inte 65, om dagens pensionsnivå inte ska sänkas.

Att låna av pensionerna är således dyrt och blir dyrare i framtiden. Det finns ingen gratislunch.

Målet att ”rädda” socialförsäkringen är

viktigt. Det finns dock ganska enkla positiva åtgärder som kan bidra till att minska påfrestningarna på sjukförsäkringen, men också i förlängningen på pensionerna.

Bland annat fordras en rörligare arbetsmarknad med fler jobbyten och enklare övergång till andra branscher eller yrken. Detta kräver olika insatser, inte minst kompetensutveckling högt upp i åldrarna.

Bättre kunskaper och färdigheter skapar arbetstillfredsställelse, självförtroende och nya karriärmöjligheter. En ökad dynamik på arbetsmarknaden gynnar inte endast de

”Att sjukskriva har uppfattats som en ’lätt utväg’ vid bland annat ökande arbetslöshet.”

”starka” utan också ”outsiders” – de som ska hitta sitt första jobb eller blivit bort-rationaliserade.

Att investera i utbildning är oftast lönsamt för den enskilda, men det kräver likviditet. Ett förvånansvärt enkelt sätt att lösa finansieringsproblemet är att tillåta valfri självrisk i sjukförsäkringen.

I dag kan egenföretagarna välja 30 dagars karenstid mot lägre avgift. Samma valfrihet bör erbjudas löntagarna.

Vid 30 dagars karenstid skulle ett skattefritt belopp på 8 000–14 000 kronor per

år kunna frigöras vid månadslöner på 15 000–25 000 kr. Egenföretagarnas självrisk är försäkringsmässigt beräknad. Samma bör gälla löntagarna.

I Timbros ”Pensionsreformens andra steg”, www.timbro.se, finns det fullständiga förslaget med alla detaljer och avvägningar.

Kanske reagerar någon på titeln. Förslaget gäller ju socialförsäkringen, inte pensionerna. Men de två systemen påverkar varandra. Att sjukskriva och pensionera har uppfattats som en ”lätt utväg” vid bland annat ökande arbetslöshet. Men det kostar, och det blir ålderspensionerna som i slutändan får svara för betalningen.

Tidiga pensioner parat med sent inträde på arbetsmarknaden och ökad livslängd skapar en ohållbar ekonomisk ekvation. Men hur ser en bra ändring ut? Den kräver positiva drivkrafter.

En skattefri sparslant på 8 000–14 000 kronor/år i utbyte mot ekonomiskt ansvar för de första 30 sjukdagarna är en metod.

Pengarna får inledningsvis användas till åtgärder som ökar chanserna till mer stimulerande och bättre betalda jobb – utbildning, karriärplanering, finansiering av egen bostad för ökad geografisk rörlighet etcetera.

Större ekonomisk självständighet och ansvar ger ändrade attityder både till jobbet, för den egna utvecklingen och framtiden samt för hälsan, och sjukförsäkringen utnyttjas för vad den ursprungligen var tänkt för.

TIDIGARE INLÄGG

Eftersom inkomsterna varierar över livet, är behovet av utfyllnad snarare ett likviditetsproblem än ett försäkringsproblem. Börja med att göra det möjligt att tidigare ta ut det ”friår” som den rörliga pensionsåldern innebär, skrev Skattebetalarnas VD **Robert Gidehag** och **Bijan Fahimi**, Svenskt Näringsliv 24/11.

Margit Gennser

moderat riksdagsledamot 1982–2002